

Світлана САВІЦЬКА

канд. екон. наук, асистент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Доходи бюджету будь-якого рівня є важливим елементом впливу держави на соціально-економічний розвиток суспільства, саме тому доходи виступають фінансовою базою держави.

Згідно ст. 2 Бюджетного кодексу України, доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [1].

Основна специфіка доходів Державного бюджету полягає у тому, що правильне їх формування та використання зумовлюють підвищення ефективності соціально-економічного розвитку країни та призводить у майбутньому до подальшої стабільності [2].

Загальна сума доходів зведеного бюджету України за 2020 р. становила 1376,7 млрд грн, що на 86,8 млрд грн, або на 6,7% більше ніж за 2019 р. Питома вага податкових надходжень в загальному обсязі надходжень до зведеного бюджету України становила 82,6%, неподаткових надходжень – 17%.

Найбільшу питому вагу серед надходжень в загальному обсязі доходів зведеного бюджету України становили такі надходження: податок на додану вартість – 29,%; податок та збір на доходи фізичних осіб – 21,4%; акцизний податок – 11,2%; податок на прибуток підприємств – 8,6%; власні надходження бюджетних установ – 6%; місцеві податки – 5,5%; частина чистого прибутку та дивіденди – 5,1%; рентна плата за користування надрами – 3,6%.

Лєвова частка доходів (83%) сформувалася за рахунок податкових надходжень, сума яких склала у 2020 році 1136,7 млрд грн (табл. 1).

Податок на додану вартість наразі є головним джерелом податкових надходжень державного бюджету України. На нього припадає 35% усіх податкових надходжень і майже 30% загальних доходів державного бюджету.

Доходи зведеного бюджету України, млрд грн

	2016		2017		2018		2019		2020	
	млрд. грн	%	млрд. грн	%	млрд. грн	%	млрд. грн	%	млрд. грн	%
Податкові надходження, всього	650,8	100	828,2	100	986,4	100	1070,3	100	1136,7	100
Податок на прибуток підприємств	60,2	9,3	73,34	8,6	106,2	10,8	117,3	11,0	118,5	10,4
Податок з доходів фізичних осіб	138,8	21,3	185,7	22,4	229,9	23,3	275,5	25,7	295,1	26,0
ПДВ	235,6	36,2	314	37,9	374,5	38,0	378,7	35,4	400,6	35,2
Рентна плата	46,6	7,2	51,1	6,2	50,1	5,1	52,0	4,9	57,1	5,0
Акцизний збір	90,1	13,9	115,5	14,0	126,8	12,9	130,8	12,2	146,7	12,9
Місцеві податки і збори	42,26	6,5	53,3	6,4	61,0	6,2	73,6	6,9	75,7	6,7
Інші податки	5,0	0,8	4,7	0,6	4,9	0,5	6,1	0,6	5,4	0,5

Джерело: розраховано автором на основі [4]

Незважаючи на стабільне збільшення доходної частини бюджету присутня також тенденція до зростання структурного (нециклічного) бюджетного дефіциту, який характеризується нарощуванням державних витрат швидшими темпами, ніж зростають доходи бюджету. Такий дефіцит виникає внаслідок дискреційної фіскальної політики, тобто такої, яка проводиться невідповідно до правил, а на власний розсуд влади [3].

Гострий дефіцит державного бюджету вимагає підвищення фіскальної ефективності вітчизняної податкової системи. Враховуючи, що номінальні ставки ключових податків в Україні є вищими від середньоєвропейського рівня, додаткова мобілізація коштів має відбуватися не за рахунок підвищення фіскального тиску чи запровадження нових податків, а за рахунок покращення адміністрування діючих податків та підвищення їх фіскальної ефективності та продуктивності [5].

Перелік джерел інформації:

1. Бюджетний кодекс України від 08 лип. 2010 р. №2456-VI (зі змін. і доп.). Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Степанова В.О. Основні напрями формування доходів державного бюджету України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. №3(35). С. 116-120

3. Західна О.Р., Петик Л.О., Щур-Живко О.С. Аналіз доходів та видатків державного бюджету України. Молодий вчений. 2018. № 2(54). С. 714-718.
4. Зведений бюджет України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/>.
5. Напрями та механізми підвищення фіскальної та регулятивної ефективності ПДВ. URL: iss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/napryami-ta-mekhanizmi-pidvischennya-fiskalnoi-ta-regulyativnoi#:~:text=ПДВ%20хоч%20і%20забезпечує%20сьогодні,складає%20від%2020%20до%2050%20%25.